

ธนาคารแห่งประเทศไทย
BANK OF THAILAND

การประเมินความเสี่ยงการทุจริต ประจำปี 2562

การประเมินความเสี่ยงการทุจริตของ ธปท.

การประเมินความเสี่ยงการทุจริต

พระราชบัญญัติวินัยการเงินการคลังของรัฐ พ.ศ. 2561 มาตรา 79 บัญญัติให้หน่วยงานของรัฐจัดให้มีการตรวจสอบภายใน การควบคุมภายในและการบริหารจัดการความเสี่ยง โดยให้ถือปฏิบัติตามที่มาตราฐาน และหลักเกณฑ์ที่กระทรวงการคลังกำหนด

การดำเนินงานของธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) ได้จัดให้มีการควบคุมภายใน ตามกรอบ มาตราฐาน COSO 2013 (Committee of Sponsoring Organization 2013) ซึ่งมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. สภาพแวดล้อมการควบคุม (Control Environment)
2. การประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment)
3. กิจกรรมการควบคุม (Control Activities)
4. สารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication)
5. กิจกรรมการติดตามผล (Monitoring Activities)

การประเมินผลการควบคุมภายในของ ธปท. ยังได้ดำเนินการให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ กระทรวงการคลังว่าด้วยมาตรฐานและหลักเกณฑ์ปฏิบัติการควบคุมภายในสำหรับหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2561 ซึ่งออกตามพระราชบัญญัติวินัยการเงินการคลังของรัฐ พ.ศ. 2561 เพื่อให้มั่นใจอย่างสมเหตุสมผลว่า การกิจของ ธปท. จะบรรลุวัตถุประสงค์ของการควบคุมภายใน ด้านการดำเนินงานที่มีประสิทธิผล ประสิทธิภาพ ด้านการรายงานที่เชื่อถือได้ ทันเวลา และโปร่งใส รวมทั้งด้านการปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง

นอกจากนี้ ธปท. ได้กำหนดให้มีระเบียบ เรื่อง พิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการประเมินความเสี่ยงและการควบคุมด้วยตนเอง เพื่อให้ทุกฝ่ายงานใน ธปท. วิเคราะห์ประเมินความเสี่ยงและการควบคุมภายใน (Control self-assessment : CSA) เป็นประจำทุกปี ซึ่งรวมถึงการประเมินความเสี่ยงจากการทุจริตที่อาจมีผลกระทบต่อการทำงาน อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม ความก้าวหน้าทาง เทคโนโลยี ภัยคุกคามใหม่ และการปฏิบัติตามกฎหมายและกฎเกณฑ์ อย่างครบถ้วน เพื่อนำผลการประเมิน ความเสี่ยงไปจัดทำแผนบริหารความเสี่ยงจากการทุจริต

ขอบเขตการประเมินความเสี่ยงการทุจริต

ธปท. ได้ประเมินความเสี่ยงตามระเบียบภายในของ ธปท. เรื่อง พิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการประเมิน ความเสี่ยงและการควบคุมด้วยตนเอง โดยได้วิเคราะห์และสรุปผลการประเมินในภาพรวม ตามภารกิจสำคัญของ ธปท. และนำมาประเมินผล โดยการประเมินครอบคลุมประเภทความเสี่ยงการทุจริตทั้ง 3 ด้าน (function based) ตามที่กำหนดไว้ในคู่มือแนวทางประเมินความเสี่ยงการทุจริต FRAs : FRAUD RISK-ASSESSMENTS ดังนี้

1. ความเสี่ยงการทุจริตในความโปร่งใสของการใช้อำนาจและตำแหน่งหน้าที่
2. ความเสี่ยงการทุจริตที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาอนุมัติ อนุญาตตาม พ.ร.บ. การอำนวยความสะดวกฯ

3. ความเสี่ยงการทุจริตในความโปร่งใสของการใช้จ่ายงบประมาณและการบริหารจัดการทรัพยากรภาครัฐ

ขั้นตอนการประเมิน

1. การกำหนดกิจกรรมหรือกระบวนการที่นำมาประเมิน
2. การระบุความเสี่ยง (Risk Identification)
3. การระบุการควบคุมและการประเมินระดับการควบคุม (Control Effectiveness)
4. การประเมินระดับความเสี่ยง (Risk - Control Matrix Assessment)
5. การจัดทำแผนบริหารความเสี่ยง (Mitigation Plan)

การประเมินความเสี่ยง เป็นการวัดระดับความเสี่ยงที่เหลืออยู่ภายใต้การควบคุมที่กำหนดไว้ในปัจจุบัน (Existing Controls) เพื่อกำหนดการบริหารจัดการความเสี่ยงให้เหมาะสม โดยพิจารณาจากโอกาส (Likelihood) และผลกระทบ (Impact) ของเหตุการณ์ความเสี่ยงที่เกิดขึ้น โดยคำนึงถึงระดับ (ประสิทธิผล) ของกิจกรรมการควบคุม (Control Effectiveness) ร่วมด้วย โดย ธปท. มีแนวทางในการพิจารณาระดับการควบคุม และระดับความเสี่ยงที่ต้องจัดทำแผน ตามด้านล่างนี้

ตาราง: ระดับการควบคุม/ คุณภาพการจัดการ (Control Effectiveness)

ระดับ	การควบคุม
A	การควบคุมสามารถป้องกัน ลดความเสี่ยงได้อย่างรัดกุม และตรงประเด็น
B	การควบคุมที่สามารถป้องกัน ลดความเสี่ยงที่เป็นสาระสำคัญได้ดี แต่อาจลดความเสี่ยงไม่ได้ทั้งหมด/ การปฏิบัติตามการควบคุมอาจยังมีอุปสรรคบ้าง
C	การควบคุมที่สามารถป้องกัน ลดความเสี่ยงได้ปานกลาง อาจต้องใช้การควบคุมอื่น ๆ เสริมเพื่อให้มั่นใจว่าสามารถจัดการความเสี่ยงได้
D	การควบคุมที่สามารถป้องกัน ลดความเสี่ยงได้น้อย หรือไม่คุ้มค่า/ ไม่ปฏิบัติตามการควบคุมที่มีอยู่

ตาราง: เกณฑ์ระดับความเสี่ยงสำหรับการประเมิน (Risk - Control Matrix Assessment)

ระดับความเสี่ยง	มาตรการควบคุม
ต่ำ (Low)	ระดับความเสี่ยงที่ ธปท. ยอมรับได้ มีการควบคุมที่มีประสิทธิภาพแล้ว
ปานกลาง (Medium)	ระดับความเสี่ยงที่ ธปท. ยอมรับได้ ต้องมีการติดตาม เฝ้าระวังมาตรการบริหารจัดการความเสี่ยงให้เป็นไปอย่างเหมาะสม
สูง (High)	ระดับความเสี่ยงที่ ธปท. ไม่สามารถยอมรับได้ จำเป็นต้องวางแผนบริหารจัดการโดยเร็ว/ทันที
สูงมาก (Extreme)	

ตารางแสดงการประเมินความเสี่ยงและการควบคุม (Risk - Control Matrix Assessment)

ที่	โอกาส/ความเสี่ยงการทุจริต	การควบคุม (คุณภาพการจัดการ)		ระดับความเสี่ยง (Low:เขียว/ Medium: เหลือง/ High:ส้ม/ Extreme:แดง)
		ระดับ	การควบคุมปัจจุบัน	
1. ความเสี่ยงการทุจริตในความโปร่งใสของการใช้อำนาจและตำแหน่งหน้าที่				
1.1	การให้ความช่วยเหลือหรือ ผ่อนผันให้แก่บุคคลที่อยู่ ภายใต้การกำกับดูแล เพื่อ แสวงหาผลประโยชน์ให้แก่ ตนเอง	A	1. การจัดทำคู่มือการตรวจสอบ /Code of conduct/ แนวปฏิบัติ เรื่อง No gift policy/ การกำหนด หลักเกณฑ์ให้พนักงานรักษาวิสัย และมีข้อปฏิบัติและข้อห้ามที่ พนักงานต้องปฏิบัติตาม 2. การใช้อำนาจพิจารณาในรูปแบบ ขององค์คณะ หรือพิจารณางาน ตามลำดับชั้น	Low
1.2	การนำข้อมูลลับหรือข้อมูล สำคัญของ ธปท./ นิติบุคคลที่ อยู่ภายใต้การกำกับ ซึ่งได้ รับมาตามอำนาจหน้าที่ ไป แสวงหาผลประโยชน์แก่ ตนเองหรือพวกพ้อง	B	1. การกำหนดวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการ รักษาความลับของ ธปท. 2. การกำหนดนโยบายการรักษา ความมั่นคงปลอดภัยด้านสารสนเทศ และการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมทั้งแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง 3. การจำกัดสิทธิในการเข้าถึงข้อมูล (ให้เฉพาะผู้ที่เกี่ยวข้อง) เพื่อป้องกัน มิให้ข้อมูลรั่วไหล	Low
1.3	การทำงานให้กับองค์กรอื่นที่ อาจมีส่วนได้ส่วนเสียกับ ตำแหน่งหน้าที่เดิม ภายหลัง การลาออก การเกษียณอายุ หรือการหมดวาระ	B	การปฏิบัติตามแนวปฏิบัติเรื่องการ ดำรงตำแหน่งภายหลังพ้นหน้าที่ เพื่อป้องกันการมีส่วนได้เสีย	Medium
1.4	การทำงานให้กับองค์กรอื่นที่ อาจมีส่วนได้ส่วนเสียกับการ ดำรงตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน	A	การปฏิบัติตามระเบียบภายในเรื่อง วินัย การดำเนินการทางวินัยฯ	Low
1.5	การรับพนักงานใหม่ แต่งตั้ง โยกย้าย มีการเอื้อประโยชน์ ให้พวกพ้อง หรือเครือญาติ	A	1. การกำหนดหลักเกณฑ์ และวิธี ปฏิบัติเกี่ยวกับการย้าย การเลื่อน ตำแหน่ง การแต่งตั้งพนักงาน 2. การจัดตั้งคณะกรรมการภายใน ธปท. (คณะกรรมการบริหารบุคคล) เพื่อทำหน้าที่ในการวางนโยบายและ	Low

ที่	โอกาส/ความเสี่ยงการทุจริต	การควบคุม (คุณภาพการจัดการ)		ระดับความเสี่ยง (Low:เขียว/ Medium: เหลือง/ High:ส้ม/ Extreme:แดง)
		ระดับ	การควบคุมปัจจุบัน	
			กลยุทธ์การบริหารงานบุคคลและ พัฒนาองค์กร 3. การสรรหาพนักงานใหม่ หรือ พิจารณาแต่งตั้งหรือโยกย้าย พนักงาน ดำเนินการในรูปแบบของ คณะกรรมการ	
2. ความเสี่ยงการทุจริตในความโปร่งใสของการใช้จ่ายงบประมาณ				
2.1 การบริหารกิจการทั่วไป				
2.1.1	การเบิกค่าใช้จ่าย/ สวัสดิการ ตามสิทธิเป็นเท็จ เช่น ค่าใช้จ่ายเดินทาง ค่าอบรม ค่ารักษาพยาบาล ฯ	A	1. การกำหนดคู่มือการปฏิบัติงาน และระบบงาน สำหรับผู้ปฏิบัติงาน 2. กระบวนการพิจารณา มีผู้บริหาร สอบทานความถูกต้อง 3. การหมุนเวียนงานเพื่อป้องกันการ คั่นชินจนละเลยการปฏิบัติงานอย่าง รอบคอบ และป้องกันการทุจริต	Low
2.1.2	การทำธุรกรรมการลงทุน หรือ ธุรกรรมในตลาดเงินโดยอาจ เอื้อประโยชน์ให้ คู่ค้า หรือไม่ได้พิจารณาอย่าง รอบคอบเพียงพอ	A	1. การกำหนดคู่มือการปฏิบัติงาน ระบบงาน และ Code of Conduct สำหรับผู้ปฏิบัติงาน 2. กระบวนการดำเนินการมีการ แบ่งแยกหน้าที่ความรับผิดชอบ ชัดเจนระหว่าง front office/ middle office/ back office	Low
2.1.3	ธนบัตรสูญหายระหว่าง กระบวนการทำงาน	A	1. การกำหนดคู่มือการปฏิบัติงาน และระบบงาน สำหรับผู้ปฏิบัติงาน 2. กระบวนการพิจารณา มีผู้บริหาร สอบทานความถูกต้อง 3. การหมุนเวียนงานเพื่อป้องกันการ คั่นชินจนละเลยการปฏิบัติงานอย่าง รอบคอบ และป้องกันการทุจริต 4. Physical security Check การ เข้าออกสถานที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับ ธนบัตรอย่างเคร่งครัด	Low

ที่	โอกาส/ความเสี่ยงการทุจริต	การควบคุม (คุณภาพการจัดการ)		ระดับความเสี่ยง (Low:เขียว/ Medium: เหลือง/ High:ส้ม/ Extreme:แดง)
		ระดับ	การควบคุมปัจจุบัน	
2.2 การจัดซื้อจัดจ้าง				
2.2.1	การกำหนด TOR ในการจัดซื้อจัดจ้าง อาจมีการลือคสเปคเข้ากับสินค้า ผู้รับจ้างรายใดรายหนึ่ง	A	1. การจัดทำ TOR ให้เหมาะสมกับพัสดุ วิธีการจัดหาแต่ละประเภท และให้มีการแข่งขันมากราย ไม่ระบุยี่ห้อ โดยการจัดหางเงินสูงทำในรูปแบบ	Low
2.2.2	การตรวจรับพัสดุไม่เป็นไปตามข้อกำหนดในสัญญา หรือ TOR ที่กำหนด	A	คณะกรรมการจัดทำ TOR และให้มีการประชาพิจารณ์ (hearing) ตามกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง	
2.2.3	มีโอกาสที่เจ้าหน้าที่จะจัดซื้อจัดจ้าง จากผู้ค้าที่รู้จักคุ้นเคย ซึ่งอาจเป็นการเอื้อประโยชน์ให้แก่พวกพ้องได้	A	2. กรรมการตรวจรับพัสดุเป็นผู้มีความรู้ ประสบการณ์ และเกี่ยวข้องกับพัสดุที่จัดหาโดยตรง และจะตรวจรับให้เป็นไปตามสัญญาและ TOR ทั้งนี้ มีการกำหนดสิ่งส่งมอบตามสัญญา และ TOR ไว้อย่างชัดเจน 3. มีการหมุนเวียนงานอย่างน้อยปีละครั้ง	
3. ความเสี่ยงการทุจริตที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาอนุมัติ/อนุญาต ตาม พ.ร.บ.การอำนวยความสะดวกฯ				
3.1	การพิจารณาคำขอลักษณะใกล้เคียงกัน แต่มีโอกาสที่จะพิจารณาโดยใช้ดุลพินิจที่แตกต่างกัน เพื่อแสวงหาผลประโยชน์จากผู้ยื่นคำขอ	B	1. การจัดทำคู่มือสำหรับประชาชนเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการเงื่อนไข ขั้นตอนและระยะเวลาในการพิจารณาคำขอ 2. การจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานภายในสำหรับใช้เป็นแนวทางในการทำงานของผู้ปฏิบัติงาน	Low
3.2	การเรียกรับผลประโยชน์จากผู้ยื่นคำขอ เพื่อให้การดำเนินการรวดเร็วขึ้น	A	1. การจัดทำแนวปฏิบัติ เรื่อง No gift policy 2. การกำหนดหลักเกณฑ์ให้พนักงานรักษาวินัย และมีข้อปฏิบัติและข้อห้ามที่พนักงานต้องปฏิบัติตาม (ระเบียบ เรื่อง วินัย การดำเนินการทางวินัยฯ) 3. ช่องทางในการรับเรื่องร้องเรียน และแจ้งเบาะแสกรณีพบเหตุต้องสงสัย (Whistle Blowing)	Low

สรุปผลการประเมินความเสี่ยงการทุจริต

จากการประเมินความเสี่ยงการทุจริต พบว่า การจัดการความเสี่ยง (การควบคุมภายใน) มีความเหมาะสม เพียงพอ สามารถควบคุมความเสี่ยงให้อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ ซึ่งเป็นไปตามหลักเกณฑ์กระทรวงการคลังว่าด้วยมาตรฐานและหลักเกณฑ์ปฏิบัติการควบคุมภายในสำหรับหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2561 และตามมาตรฐาน COSO 2013 (Committee of Sponsoring Organizations 2013)

อย่างไรก็ดี ธปท. ให้ความสำคัญในการกำหนดนโยบาย มาตรการ และกิจกรรมการควบคุมเพื่อป้องกันการทุจริตต่าง ๆ โดยแทรกอยู่ในกระบวนการทำงานปกติ และเพื่อส่งเสริมสภาพแวดล้อม สร้างจิตสำนึกและค่านิยมในการต่อต้านการทุจริต ธปท. จึงได้จัดทำแผนบริหารความเสี่ยงการทุจริตเพิ่มเติม โดยเนื้อหาของแผนสอดคล้องกับแนวทางของยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตระยะที่ 3 ดังนี้

แผนบริหารความเสี่ยงการทุจริตของ ธปท.

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ธปท. ให้ความสำคัญในการส่งเสริมการประพฤติปฏิบัติที่ดี โดยมีข้อบังคับและระเบียบภายในว่าด้วยจริยธรรมและจรรยาบรรณพนักงาน การป้องกันการมีส่วนได้เสีย การดำเนินการทางวินัยและบทลงโทษ รวมทั้งมีคู่มือการปฏิบัติงาน ระบบงาน และ Code of Conduct สำหรับผู้ปฏิบัติงาน นอกจากนี้ ยังกำหนดให้พนักงานเข้าใหม่ทุกคนต้องรับทราบและประพฤติปฏิบัติตามจริยธรรมและจรรยาบรรณที่กำหนด รวมถึง การดูแลขอความร่วมมือหน่วยงานภายใต้การกำกับ ธปท. ให้งดเว้นการให้ของขวัญแก่ผู้บริหาร/พนักงานของ ธปท. ในเทศกาลต่าง ๆ

ในปี 2562 ได้จัดทำแผนบริหารความเสี่ยงการทุจริตเพิ่มเติม ดังนี้

1. พัฒนา/ปรับปรุงคู่มือประชาชนในแต่ละงานที่ ธปท. ให้บริการ ให้มีความสอดคล้องกับข้อกำหนดของกฎหมาย และเป็นมาตรฐานเดียวกัน

2. กำหนดผู้รับผิดชอบหลักในการบริหารความเสี่ยง (Risk Champion) เพื่อเป็นตัวแทนประสานงานและสนับสนุนข้อมูลต่าง ๆ ได้แก่ การประเมินความเสี่ยง การรายงานเหตุการณ์ความเสี่ยง (Incident Report) และการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กร (Risk Culture)

3. กำหนดให้มีการประเมินความเสี่ยงการทุจริตประจำปี และมีการดำเนินการเพื่อจัดการความเสี่ยงการทุจริต

4. จัดทำแผนปฏิบัติการป้องกันการทุจริตประจำปี และให้มีการรายงานผลการติดตามการดำเนินการเป็นประจำตามรอบระยะเวลาที่กำหนด

5. จัดทำนโยบายต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน (Anti-Corruption Policy) และมีการสื่อสารนโยบายผ่านช่องทางการสื่อสารทั้งภายในและภายนอก

6. การจัดอบรมหลักสูตร Online Compliance Training เรื่องการให้สินบนเจ้าหน้าที่รัฐ โดยกำหนดเป็นภาคบังคับ (Mandatory) ให้พนักงานทุกคนต้องเรียนรู้ รวมทั้งอบรมความรู้เกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยง

7. สื่อสารแนวปฏิบัติในการป้องกันการให้-รับสินบน การเลี้ยง รับประทานกับบุคคลภายนอก ให้แก่พนักงานผ่านช่องทางต่างๆ
8. เข้าร่วมโครงการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (ITA)
9. จัดทำมาตรการส่งเสริมความโปร่งใสในการจัดซื้อจัดจ้าง
10. จัดทำมาตรการใช้ดุลพินิจ เพื่อเป็นแนวปฏิบัติสำหรับพนักงานในการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามกฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบ หลักเกณฑ์ และคู่มือที่กำหนด
11. การปรับปรุงมาตรการจัดการเรื่องร้องทุกข์ ร้องเรียนรวมถึงการทุจริต